

Mezőgazdasági népoktatási problémák.

*

Székely Győző egy könyvhöz.

383/07

Székely Győző

Páll Béla és Székely Győző gazdasági tanárok könyvet irtak „A földmivesiskolák és azok átszervezése” címen. Egy harmadik gazdasági tanár a könyvet nagyon elismerő bírálat kíséretében beküldte hozzánk. (Viszont a szerzők az ő könyvükben erről a harmadik kollégájukról emlékeznek meg több ízben nagy elismeréssel.) Mi az ilyen komoly kérdéseket a magunk szemével szeretjük vizsgálni és mivel a mezőgazdasági oktatás rendkívüli fontosságánál fogva különben is megköveteli, hogy végre foglalkozni *kezdjünk* vele: a szóban lévő könyvvel kapcsolatban elmondunk egyet-mást erről a dolgról.

141 lapos könyvükből a szerzők 94 lapot a mai földmivesiskolák teljesen értéktelen voltának a bebizonyítására használtak föl. Szakörökben nem újság, hogy a magyar földmivesiskolák nagyon rossz és nagyon haszontalan intézmények. Nem szolgálják a mezőgazdasági termelés előbbre vitelét, legfőljebb olcsó botosispánokat, értelmetlen hajésárokat nevelnek a közép- és nagybirtok számára. De olyan sötétnek még sem ismertük a földmivesiskolák állapotát, amilyenek a szerzők — személyes tapasztalataik alapján — bemutatják. A régi Magyarországnak 22 ilyen iskolája volt, ebből talán 8 maradt meg. A 22 közül egy sem birt jó hírnévre szert tenni, egy sem birt vidékének földmivelésére fejlesztően hatni (mint ahogy például a magyaróvári főiskola hatott a környékre). Nagyon gyönge (még csak nem is teljes értékű elemi iskolai) előképzettségű tanulókat vesznek föl a földmivesiskolákba. Itt az elméleti oktatás kevés és — mivel nincsen előre megalapozva — eredménytelen; a gyakorlati oktatás: értelmetlen agyondolgoztatás. Azt mondják a szerzők, hogy ami itt folyik, az „közönséges paraszti munka robotszerű végzése, ahol a tanulók minden szeretet és értelem nélkül, unottan, nem szívesen, rosszul, fölületesen és nem egy esetben rosszakaratuan

1948
Béla

dolgoznak... a tanítás nem szorosan kapcsolatos a gyakorlattal... a gyakorlatban egészen más történik, mint amit tanítanak... elmondhatjuk, hogy ez sem nem kigazdál, sem pedig nem gazdasági altisztképzés...“ Az iskolák élén hajcsárhajlamu és hatalmu igazgatók állanak. A tanárok ninesenek kellően kiképezve hivatásukra, emellett az igazgatói önkény és brutalitás meg a kedvezőtlen fizetési és előmeneteli viszonyok és az önálló hatáskör meg az önálló kezdeményezési lehetőség hiánya elkedvetleníti őket. Az elméleti és a gyakorlati oktatáshoz való fölszerelés a legtöbb esetben hiányos, rossz, elavult.

Igy persze nem esoda, hogy ezek az iskolák, ahelyett hogy nevelő hatásuak volnának a környék mezőgazdaságára, sok esetben csak lenézést és gunyt érdemelnek a gazdaközönségtől. Ahelyett, hogy mintaszerű gazdálkodással, tervszerű kísérletekkel jó példát mutatnának egész vidéküknek, sok esetben még olyan termelést sem bírnak produkálni, mint a tanulatlan kigazdál. A földmivelésügyi miniszterium ezt az állapotot türte, sőt a rossz rendszerhez való ragaszkodással és hiányos ellenőrzéssel, ugy látszik, szándékosan konzerválta.

A szerzőknek nagy érdeme, hogy a földmivesiskolákban uralkodó borzalmas állapot nyíltan föltárták és így ország-világ előtt bizonyítják, hogy az agráriusok uralma még jó agrárszakiskolákat sem tudott és akart teremteni. De egyéb érdemük azután — ebben a könyvben — nincs is. Mert a földmivesiskolák átszervezésére vonatkozó javaslatuk teljesen értéktelen.

A földmivesiskolát *mezőgazdasági középiskolává* akarják átszervezni és ide akarják levezetni a középiskolák felsőbb osztályainak fölös számu tanulóit. Szerintük az nem baj, hogy a végzett ifjak nem nyerhetnek valamennyien alkalmazást a közvetlen termelésben: alkalmazzuk őket a mezőgazdasággal foglalkozó vidékek közigazgatási hivatalaiban. Nagyon fontosnak tartják, hogy a tanítás iránya *nemzeti* legyen, hogy „*egységes nemzeti gondolattal áthatottak legyünk*“... hiszen

„sohasem jön vissza az a gyászos kor, amely nemzeti jelvényeinket letépte és más jelvényekkel cserélte föl... a bennünket most fogtató kis népek ereje *nem a nagyobb tudásukban van, hanem erős nemzeti érzésükben...* a földmivesiskolák szerveibe *a nemzeti eszmét erősítő tantárgyak* tanítását bele kell vinnünk...” Páll és Székely urak nem határozzák meg pontosabban, hogy *miben is álljon* az a *nemzeti eszme*, amit a mezőgazdaságba bele kell vinni és *hogyan* kell bele vinni. A kémia, a fizika, a szántás, a tarlóbuktatás, a rigolozás, a műtrágyázás legyen nemzeti? Vagy tanítsunk nacionalista maszlaggal átitatott, uralkodók és uralkodó osztályok diosításával megtömött történelmet és tanítsuk, hogy „ha a föld isten kalapja, ugy hazánk bokréta rajta”? Páll és Székely urak elkéstek néhány hónappal és ezt ugy is mondhatnánk: néhány emberöltővel. De tán ennél is nagyobb hibájuk, hogy az átszervezendő földmivésiskola elméleti és gyakorlati tanulmányi reformjára vonatkozóan csak általános szólamokat adnak, de konkrét programot nem.

Ne is adjanak. A régi földmivelésügyi miniszterium szárnyai alatt nevelkedett szakemberék — az adott eset is bizonyítja — erre nem hivatottak. Másrészt pedig, a mi véleményünk szerint, a földmivesiskolákra sem mai szervezetükben, sem középiskolává átszervezett formában nincsen semmi szükségünk. A mai földmivesiskola — *ők* is megállapítják — egy hajítófát sem ér. A középiskola pedig fölösleges, céltalan. Az új Magyarország nem ismer középbirtokot, csak szövetkezeti alapon kezelt nagyüzemet és paraszti kisbirtokot. A *nagyüzemek* termelésének *irányítására* a lehető *legmagasabb* képzettségű szakemberek kellenek; ezeknek a kiképzésére a mostaninál sokkal tökéletesebbé fejlesztett főiskola és amellet még lehetőleg külföldi tanulmány is kell. A nagyüzemek *munkásait* és a *parasztgazdákat* pedig intenzív és egységes, *minden mezőgazdasági munkásra és kisbirtokos parasztra egyaránt kiterjedő* általános mezőgazdasági népoktatás útján kell művelt embe-

rekké és jó szakemberekké kiképezni.

A Magyarországi Tanítók Szakszervezetének programja *nyolcosztályu egységes (mindenkire egyformán kötelező)* népiskolát követel, amely fölöslegessé teszi és megszünteti a középiskolák alsó tagozatát. Ugy tudom, ez a reform meg fog valósulni. A régi rendszer még a szakiskolákba is csak analfabétákat tudott küldeni. A hatalomra jutott proletariátus *mindenki* számára biztosítani fogja azt az alapműveltséget, amely megbirja az elméleti és gyakorlati irányu kiadós továbbképzést. Az általános iskolakötelezettség — ha megvalósul és bizonyos, hogy megvalósul a M. T. Sz. programja — a 14 éves koron túl is fog tartani egészen a 18 éves kor betöltéséig és ennek a négy serdülő korosztálynak a továbbképző népiskola áll majd rendelkezésére, amely (heti 10—12 órai tanítás mellett) lehetővé teszi a serdülőknek a termelő munkában való résztvételét is. A továbbképző népiskola mindenütt, ahol a lakosság foglalkozása úgy kívánja, *mezőgazdasági irányu* lesz. A mostani két *évfolyamu* földműves iskola tanulói többnyire fél-analfabéták: elvégezték úgy, ahogy a rossz falusi népiskolát. A *négy évfolyamu* továbbképző népiskola olyan növendékeket kap, akik nyolc évig jártak jó népiskolába és — mivel latinnal, miegyéb limlommal nem gyötörték őket — több hasznos elméleti tudást visznek magukkal, mint a mai középiskola négy osztályát végzett tanulók. *Ezekkel* majd mehet valámire a gazdasági továbbképző népiskola.

A *gyakorlati* tanítás céljainak a mai földművesiskola akkor sem felelne meg, ha középiskolává alakítanák át. A kisbirtokos parasztnak nem *100—1000 holdas* üzembn kell a mesterségét tanulnia, hanem kisbirtokon, amilyen az övé. Erre való az a *mintakiszgazdaság*, amelyet kivétel nélkül *minden* mezőgazdasági irányu továbbképző népiskolával kapcsolatosan be kell rendezni. Ezt a mintagazdaságot a továbbképző népiskola tanítója vezeti és itt a gyakorlati oktatást az elméleti tanítással szerves összefüggésben és tökéletes harmóniában végzi. A kiszgazdák gyermekei közül azok, akik

szüleik foglalkozását folytatni fogják, 14—18 éves korukban már *a saját gazdaságukban* kiadós munkát végeznek és ott az iskolában szerzett elméleti és gyakorlati ismereteiket érvényesíthetik. (Különösen, ha a fölnöttek oktatása révén sikerül *szüleiket is* fogékonyá tenni az ujitásra, a haladásra.) Az iskolaköteles korból kinőtt (18-ik évüket betöltött) ifjak már a fölnöttek számára szervezendő általános és szakoktatásban vennének részt és így tovább gyarapíthatnák ismereteiket. Ez és csakis ez lehet az önálló parasztgazdák általános szakképzésének módja: minden jövőbeli gazda és gazdasszony magasfoku és egyenlő kiképzésben részesüljön, de fölösleges „középiskolákkal mesterségesen tenyésztani egy középbirtokososztályt nem kell és — mivel középbirtok ugy sem lesz — nem is lehet. Ami a mezőgazdasági *munkásokat* (szorosán vett proletárokat) illeti, azok közül botos ispánokat („gazdasági altiszteket“) kitenyésztani nem kell. Azok tulnyomó többségükben — tekintve a nagyüzemekben egyre jobban érvényesülő munkamegosztást — részletmunkákat fognak végezni: az az oktatás, amelyet a továbbképző népiskolában fognak nyerni, képessé teszi majd őket arra, hogy részletmunkáikat is megértéssel és szeretettel, ne pedig értelmetlen robot módjára végezzék: ha akad az ilyen proletárgyermekek között nagyobb tehetségű — és hogyné akadna! —, annak az új rend módot ad arra, hogy végigjárja a technikai és gazdasági főiskolákat és így megszerezze a *nagyüzem* irányításához szükséges tudományt; ha pedig olyan akad, akiben csak később, már a gyakorlati munka folyamán bontakozik ki a nagyobb tehetség, annak — a 12 éves népiskolai képzés során szerzett ismeretei alapján — biztosítani lehet a főiskolai továbbképzést és tehetségének magasabb munkakörben való érvényesítését. Egyáltalában a munkások állama az igazi tehetségek érvényesülésének útjából el fogja takarítani a diploma-barrikádokat is.

Minthogy az általános gazdasági szakoktatást az általános népoktatás szerves részévé kell tenni, egészen természetes követelmény és a sikernek egyik föltétele, hogy ezt az ügyet a közoktatásügyi népbiztosság hatáskörébe tegyék át. A gazdasági továbbképző népiskola betetőzése legyen a nyolcosztályu népiskolának (amely különben már előre le fogja rakni a sikeres gazdasági oktatás alapjait, főképen a természettudományok oktatása segítségével); tehát leghelyesebben mint a népiskolák szerves része valósítható meg. Tanítójának a néptanítói karból — elsősorban tanításra és nevelésre, de azután a kisgazdaság minden ágának tökéletes vezetésére is kiképzett emberek közül — kell kikerülnie. A néptanítói karban — amely két évtizedes agitáció következtében már a forradalom előtt erősen közeledett a proletariátushoz és az új világfölfogáshoz — jobban meg is bizhatunk, mint a „Köztelek“ szellemében nevelt gazdatisztekben, akik (többnyire a legelembb pedagógiai tudás nélkül) a földművesiskolákban elhelyezkedtek és — Páll és Székely urak terve szerint — még tömegesebben elhelyezkednének.

Azt hiszem, az itt jelzett és nem a szóban levő könyv szerzői részéről ajánlott irányban kell elindulnia annak, aki Magyarországon biztos alapot akar teremteni a mezőgazdasági többtermelésnek.

Somogyi Béla.

Népszava 5/29